

Ad tertium dicendum quod austeritas secundum quod est virtus non excludit omnes delectationes. scilicet superfluas et inordinatas. unde videtur pertinere ad astringentem quae plus amicitiam noiat. uel ad euertentem siue iocunditatem. et tamen noiat et diffinit eam sic secundum convenientiam ad temperantiam cuius est delectationes reprimere.

Quoniam deinde considerandum est de modestia scilicet quod consistit in exteriori apparatu. Et circa hoc querantur duo. primum utrum circa exteriorum apparatum possit esse virtus et uirtutum. 2º utrum mulieres peccant mortaliter in superfluo ornatu.

Ad primum sic proceditur.

Uideatur quod circa exteriorum ornatum non possit esse virtus et uirtutum. Exterior enim ornatus non inest nobis a natura. unde et secundum diuersitates temporum et locorum uariatur. unde Augustinus dicit in 3º de doctrina christiana. quod talares et maicatas tunicas habere apud veteres romanos flagitium erat. nunc autem honesto loco natis non eas habere flagitium est. scilicet sicut philosophus dicit in 2º ethico. naturaliter inest nobis aptitudo ad uirtutes. 6º circa hoc modo non est virtus et uirtutum. **¶** Si circa exteriorum re cultum esset virtus et uirtutum. oporteret quod esset superfluitas in talibus esset uirtuosa et esset defectus uirtuosus. scilicet superfluitas in cultu exteriori non videtur esse uirtuosa. quia sacerdotes et ministri altaris in sacro ministerio preciosissimis uestibus utuntur. sicut etiam defectus in talibus non videtur esse uirtuosus. quia in laude quorundam dicitur ad Hebr. xi. Circumierunt in melotis et in pellibus capris. non 6º videtur quod in talibus possit esse virtus et uirtutum. **¶** Quis virtus autem est theologica aut moralis aut intellectualis. scilicet circa hoc modo non consistit virtus intellectualis quae perficitur in aliquo cognitione uirtutis. sicut etiam nec est ibi virtus theologica quae habet deum pro obiecto. nec est ibi aliqua uirtutum moralium quae philosophus tangit. 6º videtur quod circa hoc modo cultum non possit esse virtus et uirtutum. **¶** Sed 3º. Honestas ad uirtutem pertinet. scilicet in exteriori cultu consideratur quaedam honestas. dicitur enim. Amabimus in parte de offi. Decor corporis non sit affectatus scilicet naturaliter simplex. neglectus magis quam expeditus. non preciosus et albetibus ab inter uestimtis. scilicet coibus. ut honestati uel necessitati nihil desit esse virtus et uirtutum. **¶** 4º dicendum quod in ipsis re-

bus exterioribus quibus homo utitur non est aliquid uirtutum. scilicet ex parte hominis quae imoderate utitur eis. Que quidem imoderantia potest esse dupliciter. Uno quidem modo per compositionem ad consuetudinem hominum cum quibus aliquis uiuit. unde dicit Augustinus in 3º confes. Que sunt mores hominum sunt flagitia per motum diuersitate uitae sunt. ut pactum inter se ciuitatis et gentis consuetudine uel lege firmatus nullius ciuis aut peregrini libidine uiolet. turpis est enim omnis pars uniuerso suo non congruens. Alio modo potest esse imoderantia in usu talium reum ex inordinato affectu uicium. ex quo quicquid contingit quod homo nimis libidinosus talibus utatur. siue secundum consuetudinem eorum cum quibus uiuit siue propter eorum consuetudinem. unde Augustinus dicit in 2º de doctrina christiana. In usu reum abesse oportet libidinem quae non solum ipsa eorum inter quos uiuit consuetudine negetur abuteretur. scilicet est sepe fines eius egressa feditate sua quae inter claustra motum sollempnium latitabat flagitiosissima eruptione manifestat. Contingit autem ista inordinatio affectus tripliciter quatuor ad superabundantiam. Uno modo per hoc quod aliquis ex superfluo cultu uestium hominum gloriam querit. per ut. s. uestes et alia hoc modo pertinet ad quaedam ornatus. unde Gregorius dicit in quodam omelia. Sunt nonnulli qui cultum subtilium preciosarum uestium non putant esse peccatum. quod uel si culpa non esset. nequaquam sermo dei tam uigilanter exprimeret quod diues qui torquebatur apud iseros bysso et purpura indutus fuisset. nemo quippe uestimenta preciosa. s. excedentia proprium statum nisi ad inanem gloriam querit. Alio modo secundum quod homo per superfluum cultum uestium querit delicias secundum quod uestis ordinatur ad corporis fomentum. 3º secundum quod nimiam sollicitudinem apponit ad exteriorum uestium cultum. etiam si non sit aliquid inordinatio ex parte finis. et secundum hoc Andronicus ponit tres uirtutes circa exteriorum cultum. scilicet humilitatem quae excludit intentionem glorie unde dicit quod humilitas est habitus non superabundans in superbiis et proptionibus. et per se sufficientiam quae excludit intentionem deliciarum. unde dicit quod per se sufficientia est habitus contra quod omnia et determinatiua eorum quae ad uitam conueniunt. secundum illud apostoli. i. ad Timotheum. ult. Habentes alimenta et quibus regamus his contenti sumus. et simplicitatem quae excludit superfluum sollicitudinem talium. unde dicit quod simplicitas est habitus contentus his quae contingunt. Et propter hoc defectus sicut potest esse duplex inordinatio per affectum. Uno quidem modo ex negligentia hominis qui non adhibet studium uel laborem ad hoc quod exteriori cultu utatur secundum quod omnia. unde philosophus dicit in 7º ethico

q̄ ad mollicie p̄inet q̄ aliq̄s trahat uestim̄
tū p̄ crā ut n̄ laborer eleuādo ipsuz. **A**lio ex
eo q̄ ipsū defectū exterioris cultū ad gloriā
ordinat. **U**n̄ dicit **Aug**⁹ i li° de sermōe dñi i
mōre. **N**ō in solo rex corporeaz nitore atq̄
pōpa. s̄ etiā in ipsis sordibus ⁊ lutosīs esse
posse iactātiā. ⁊ eo piculiosiorē q̄ sub nomie
fuituris dei decipit. ⁊ p̄hs dicit i 4° ethicoz
q̄ supabūdāia ⁊ inordinat⁹ defect⁹ ad iac
tātiā p̄inet. **A**d primū g° dicēdū q̄ q̄uis
sp̄e cultus exterior nō sit a natura. tñ ad na
turale rōnē p̄inet ut exteriorē cultū mode
ret. ⁊ fm̄ h̄ nati sum⁹ hanc virtutē suscipere
q̄ exteriorē cultū moderat. **A**d fm̄ dicen
dū q̄ illi q̄ i dignitatib⁹ cōstituit̄ uel etiam
ministri altaris p̄ciosiorib⁹ uestibus q̄ ceteri
induūt. nō pp̄ sui gloriā. sed ad signādam
excellentiā sui ministerii uel cult⁹ dñi. ⁊ iō
i eis nō ē uitiosū. vñ **Aug**⁹ dicit i 3° de doct
rina xp̄iana. Quisq̄s sic utit exteriorib⁹ re
bus ut metas cōsuetudis bonoz inf̄ q̄s x̄sa
tur excedat. aut aliqd̄ significat. aut flagitio
sus est. dū. s. pp̄ delicias aut ostentationem tali
bus utit. sicut etiā ex pte defect⁹ cōrigit esse
peccatū. nō tñ semp q̄ uiliorib⁹ uestib⁹ q̄ ce
teri utit peccat. si. n. h̄ facit prop̄ sanctantiā
v̄l̄ superbiā ut se ceteris p̄ferat. uitiū supersti
tiosis est. si aut̄ h̄ facit prop̄ macerationem
carnis v̄l̄ hūiliatiōem sp̄s. ad virtutē tēpe
ratiē p̄inet. vñ **Aug**⁹ dicit i 3° de doctrina xp̄i
ana. Quisq̄s restrictius reb⁹ utit q̄ se h̄eat
motus eoz cū qb⁹ uiuit. aut tpar⁹ aut sup̄ i
tiosus ē. p̄cipue at̄ cōpetit uilib⁹ uestimētis
uti his q̄ alios ⁊ x̄bo ⁊ exēplo ad p̄niā hor
tant. sicut fecerūt p̄ph̄e de qb⁹ ap̄ls ibi loq̄
tur. vñ q̄dā glo. dicit **Math** 3°. Qui p̄niā
p̄dicat h̄itū p̄nie p̄tendit. **A**d tertū dicen
dū q̄ h̄ modi extior cultus indicū q̄dā ē
cōditionis hūane. ⁊ iō excessus ⁊ defectus et
mediū in talib⁹ reduci p̄nt ad virtutē x̄itatis
quā p̄hs ponit circa facta ⁊ dicta q̄bus ali
qd̄ de statu hominis signatur.

Ad secundum sic pro
cedit. **U**idet q̄ ornat⁹ mulierū n̄ sit sine pec
cato mortali. **O**mne. n. q̄d ē cōceptū dñe
legis ē p̄ctū mortale. s̄ ornat⁹ mulierū ē cō
ceptū dñe legis. dñ. n. i. **1**er. 3°. **Q**uay. s.
mulierū sit nō extrisec⁹ capillatura aut cir
cūdatio auri aut idumētū uestimētōz cult⁹.
vbi dicit glo. **Cypriani**. **S**erico ⁊ purpura in

dute x̄m̄ sincere induē nō possunt. auro ⁊
margaritis adornare ⁊ monilib⁹ ornamēta
mētis ⁊ corpis pdiderūt. s̄ h̄ nō sit nisi per
peccatū mortale. g° ornat⁹ mulierū n̄ p̄t ē
sine pctō mortali. **C**yprian⁹ dicit in li°
de h̄itu x̄ginū. **N**ō x̄gines tñ aut uiduas:
s̄ ⁊ nuptas. puto etiā cēs oīo sejas admo
nēdas q̄ op⁹ h̄i ⁊ facturā ei⁹ ⁊ plasma adul
terare nullo mō debeāt adhibito flauo colo
re uel nigro puluē v̄l̄ rubor̄ aut q̄libz linea
mēta natua corrupēte mediā carie. ⁊ p̄ea s̄
dir: man⁹ dō iserūt qñ illd̄ qd̄ ille formauit
reformare cōtendūt. impugnatō ista ē dñi
opis p̄uaricatio. ⁊ x̄itatis dei uidē non po
teris. qñ oculi tui nō sūt q̄s deus fecit. s̄ q̄s
diabolus infecit. de inimico tuo cōpta cū il
lo pari⁹ arsura. s̄ h̄ nō debet nisi pctō mor
tali. g° ornat⁹ mulieris nō ē sine pctō mor
tali. **S**icut nō cōgruit mulieri q̄ ueste
uirili utat. ita etiā nō cōpetit q̄ iordiatō er
naru utat. s̄ p̄mū ē p̄ctū. dñ. n. **Deur** 22°
Nō induat mulier ueste uirili nec uir ueste
muliebrī. g° ē v̄l̄ q̄ sup̄flu⁹ ornamētis mulie
rū sit peccatū mortale. **S**z ē. q̄a fm̄ hoc
uideret q̄ artifices h̄ modi ornamēta sp̄a
rātes mortalit̄ peccaret. **R** dicēdū q̄ cir
ca ornamēta mulierū sūt eadē attēdēda q̄ s̄
cōiter dicta sūt circa exteriorē cultū. ⁊ insup
q̄dā aliud sp̄e q̄. s. muliebris cultus ui
ros ad lascīuā puocat. fm̄ illd̄ p̄x. 7°. **E**cce
mulier occurrit illi ornatu meretricio sp̄a
ta ad decipiēdū aīas. p̄t tñ m̄l̄ er licite ep̄a
dare ad h̄ q̄ uiro suo placeat. ne p̄ ei⁹ otem
ptū in adulteriuz labat. vñ dñ. i. ad **1**er. 7°
q̄ mulier q̄ nupta ē cogitat q̄ sūt mūdi q̄uo
placeat uiro. ⁊ iō si mulier cōiugata ad h̄ se
ornz ut uiro suo placeat. p̄t h̄ facē absq̄ pec
cato. ille aut̄ m̄lieres q̄ uiros nō h̄nt nec uo
lūt h̄re ⁊ sūt in statu nō h̄ndi. nō p̄nt absq̄
peccato appetē placere uiroz aspectibus ad
cūpiscendū. q̄a h̄ ē dare eis icentiuū pec
cādi. ⁊ si qd̄ hac intētiōe se ornēt ut alios
puocēt ad cōcupiscētiā. mortalit̄ peccant. si
aut̄ ex quadā lenitate. uel etiā ex q̄dā uani
tate. pp̄ iactātiā quādā nō sēp est peccatuz
mortale. s̄ qñq̄s ueniale. ⁊ eadez rō cōtū ad
h̄ ē de uiris. **U**n̄ **Aug**⁹ dicit i epla ad **1**ossi
diū. **N**olo ut cōornamētis auri v̄l̄ uestis p̄
h̄az h̄cas i. p̄hibendo s̄ntiā. nisi in eis q̄ neq̄
cōiugati sūt neq̄ cōiura cupiētes cogitare de
bent q̄uo placeant deo. illi autem cogitant q̄

sunt mundi quō placeat uel uiri uxorib⁹. uel mulieres maritis. nisi q̄ capillos nudare se mias q̄s etiā caput uelare ap̄tus iubet. nec maritatā decet in q̄ tñ casu possēt aliq̄ a peccato excusari. qñ h̄ nō fieret ex aliq̄ uanitate s̄z pp̄t̄ d̄riā cōsuetudinē q̄uis talis cōsuetudo nō sit laudabilis. ¶ Ad primū ḡ dīcendū q̄ sicut glo. ibidē dīc. mlieres eoz q̄ i tribulatiōe erāt cōtēnebāt uiros ⁊ ut aliis placēt se pulchre ornabāt. qd̄ fieri ap̄l's p̄hibet. in q̄ etiā casu loq̄t̄ Cyprianus. nō aut̄ p̄hibet mulieribus coniugatis ornari ut placeat uiris. ne def̄ eis occasio peccādī cū aliis. vñ ap̄l's. i. ad R̄bimot. 2°. dicit̄ Mulierēs i bitu ornato cū uerecūdiā ⁊ sobrietate ornātes se nō in tortis crinib⁹ aut auro aut margaritis aut ueste p̄ciosa. p̄ qd̄ dat̄ intelligi q̄ sobri⁹ ⁊ moderatus ornat⁹ nō p̄hibet mulierib⁹. s̄z sup̄fluus ⁊ inuerecūdus ⁊ ipudic⁹. ¶ Ad s̄m dīcendū q̄ mlierū iucatio de q̄ Cyprianus loq̄t̄ est quedā sp̄s fictitiōis q̄ non pōt esse sine pctō. vñ Aug. dicit̄ in eplā ad P̄ofidū. Sūcari figmētis q̄ rubicūdiōr uel cās didior appareat. adulterina fallacia est. qua nō dubito etiā ipsos maritos se uelle decipi. qbus solū p̄mittēde sūt semie ornari scdm ueniā. nō s̄m impiū. nō semp̄ tamē tal' iucatio ē cū pctō mortali. s̄z solū qd̄ sit. pp̄t̄ lascīuīā uel in dei cōtēptū. in qbus casib⁹ loq̄tur Cyprianus. Sciendū tamē q̄ aliud ē finger̄ pulchritudinē nō bitā. ⁊ aliud occurrere turpitu dīnē ex aliq̄ cā. pueniētē. puta egr̄ rudine uel aliq̄ h̄mōi. h̄. n. ē licitū. q̄ s̄m ap̄l'm. i. ad Cor. 12°. Que putam⁹ ignobiliora mēbra corpis eēt̄ his honorē abundantiorē circūdam⁹. ¶ Ad tertiū dīcendū q̄ sicut dicit̄ ē: cul' extior d̄z cōpetē cōditiōi p̄fōe scdm cōēs cōsuetudinē. ⁊ iō de se uirtuosū ē q̄ mulier utat̄ ueste uirili aut ecōuētiō. p̄c̄ p̄ue q̄ h̄ pōt eē cā lascīuie. ⁊ sp̄aliē p̄hibet i lege. q̄ gētiles tali mutatione bitus utebāt̄ ad idolatrie sup̄stitiōz. pōt̄ tñ qñq̄z h̄ fieri sine peccato pp̄t̄ aliquā necitatē. uel cā se occurrēdi ab hostibus. uel pp̄t̄ defectū alteri⁹ uestim̄ti vñ pp̄t̄ aliqd̄ aliud h̄mōi. ¶ Ad quartū dīcendū q̄ si q̄ ars ē ad faciēdū aliq̄ opa q̄ h̄ boies uti nō p̄s̄t̄ absq̄ pctō. p̄ cōis artifices talia faciēdo peccēt. ut pote p̄bētes dī recte aliis occasiōe peccādī. puta si q̄s fabricaret idola vñ aliq̄ ad cultū idolatrie p̄tīnētia. si q̄ h̄o ars sit cui⁹ opib⁹ boies possūt

bfi ⁊ male uti. sicut gladii sagitte ⁊ alia h̄modi. usus talū artium nō ē pctm̄. ⁊ he so le artes sūt discēde. ¶ Vñ Crisog⁹ dīc̄ s̄r̄ Da th̄. Eas solū artes oz uocare q̄ necessariōū ⁊ eoz q̄ cōtinēt uitā nostrā sūt tributiue ⁊ cōstructiue. si tñ opib⁹ alicui⁹ artis ut pluries aliq̄ male uterēt̄. q̄uis de se non sint illicite sūt tñ p̄ officīū p̄cipis a ciuitate ext̄r̄pāde s̄m documēta Platōis. Quia ḡ mlieres licite se p̄nt ornare. uel ut cōseruēt decētiā sui status. ut ēt aliqd̄ sup̄addē ut placeat uiris. cōis ē q̄ artifices talū ornāmētōz nō p̄cāt i usu talis artis. nisi forte inueniēdo ali q̄ sup̄flua ⁊ curiosa. ¶ Vñ Crisog⁹ dīc̄ s̄r̄ Da th̄. q̄ etiā ab arte calceoz ⁊ textoz mlt̄a abs̄c̄dere oportet. etenī ad luxuriā deduxerūt necitatē eius corrupētes artem arti male cōmiscētes.

Onde consi
derādū est de p̄ceptis tēp̄r̄rantie. ¶ Et p̄ de p̄ceptis ipsius temperantie. 2° de p̄ceptis partium eius.

Ad primum sic pro

cedit. Videt̄ q̄ p̄cepta tēp̄r̄antie incōueniēt̄ in lege dīna tradāt̄. Fortitudo est. n. potior h̄us q̄ t̄p̄antia ut s̄ dicit̄ ē. s̄z nullū p̄ceptū fortitudis ponit̄ in p̄cepta decalogi q̄ sunt potiora legis p̄cepta. ḡ incōueniēt̄ iter p̄cepta decalogi ponit̄ p̄hibitio adulteriū qd̄ d̄riā t̄p̄antie. ut ex s̄ dicit̄ p̄z. ¶ Tēp̄antia nō ē solū circa uenerea. s̄z ēt circa delectationē ciboꝝ ⁊ potuū. s̄z inter p̄cepta decalogi nō p̄hibet̄ aliqd̄ uitiū p̄tinēs ad delectationē ciboꝝ ⁊ potuū. neq̄ ēt p̄tinēs ad aliq̄ aliā sp̄m luxurie. ḡ neq̄ ēt d̄z pōi ali qd̄ p̄ceptū p̄hibēs adulteriū qd̄ p̄tinet ad delectationē uenereoz. ¶ P̄cipalius ē in intētiōe legislatoris iducē ad h̄utes q̄ uitia p̄hibē. ad h̄. n. uitia p̄hibēt̄ ut h̄rutū ipedimēta tollāt̄. s̄z p̄cepta decalogi sūt p̄cipaliora in lege dīna. ḡ inter p̄cepta decalogi magis debuit pōi p̄ceptū aliqd̄ affirmatiuū directe inducēs ad h̄rutē t̄p̄antie q̄ p̄ceptū negatiuū p̄hibēs adulteriū qd̄ ei dī recte oppōit̄. ¶ In d̄riū ē aūritas. scriptur̄. R̄ dīcēdū q̄ sicut ap̄l's dīc̄. ad R̄bim. p̄. Si nis p̄cepti caritas ē. ad quā duob⁹ p̄ceptis iducimur p̄tinētib⁹ ad dilectiōez dī ⁊ p̄ximī